

PAKKOMUUTTO JA IKÄÄNTYMINEN

Suomessa ja kansainvälisesti pakolaistaustaisiin ikäihmisiin liittyvä tutkimus on lisääntymässä, mutta toistaiseksi vielä vähäistä. Avaamme tekstissämme pakolaistaustaisiin senioreihin liittyviä tutkimusteemoja ja -aukkoja. Kartoitamme aluksi sitä, mitä heistä jo tiedämme yleisesti kansainvälisen tutkimuksen nykyvalossa. Pohdimme lisäksi ikääntymisen määritelmää pakolaistutkimuksen näkökulmasta ja sitä, miten senioripakolaiset voisivat löytää kestävän ratkaisun pakolaistilanteeseensa. Lopuksi mietimme, miten voimme uudelleenajateltaa ja hyödyntää ”paikoillaan vanhenemisen” käsitettä pakkomuuttokonteksteissa.

Avainsanat: Pakkomuutto, pakolaisuus, ikääntyminen

EVELIINA LYTYNEN

Vastaava tutkija | Siirtolaisuusinstituutti

ALEX BERG

Tohtorikoulutettava | Oikeustieteen laitos,
Itä-Suomen yliopisto

Kuva: By Wirestock on Magnific.
Muokattu Adobe InDesignin
generatiivisella tekoälyllä.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla.
Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Yksi selkeä tutkimusaukko suomalaisessa ikääntymisen ja muuttoliikkeiden tutkimuksessa on edelleen pakkomuuton kokeneet ikäihmiset ja pakolaistaustaisten ikääntyminen Suomessa.

Muuttoliiketutkimuksessa ikää ja ikääntyneitä maahanmuuttajia on käsitelty usein sukupolvien välisten suhteiden ja elämänkulun näkökulmasta, ja on todettu, että ikääntyminen on jäänyt usein huomiotta muuttoliikkeen liittyvissä keskusteluissa, pääpainon olleen työikäisissä tai lapsissa (Bastia ym. 2022). Ikääntyneiden maahanmuuttajien hyvinvointia, hoivayhteyksiä, oikeuksien saatavuutta ja arkea uudessa asuinmaassa on kuitenkin tutkittu jo melko paljon. Suomen kontekstissa nykyisestä tutkimuksesta puuttuvat kuitenkin tutkimukset, joissa keskitytään muiden kuin Somaliasta tai Venäjältä tulevien ikääntyneiden maahanmuuttajien sosiaalisiin ja rodullisiin eriarvoisuuksiin, ja toistaiseksi kiinnostus erityisesti EU:n ulkopuolelta tulevia ikääntyneitä maahanmuuttajia kohtaan on ollut vähäistä. Kuten KC ym. (2023: 1, kaikki käännökset kirjoittajien) ovat tuoneet esiin kartoitustutkimuksessaan ”tutkimuksessa ei ole vielä otettu huomioon syrjäytyneissä asemassa olevien monimuotoisten ikääntyneiden maahanmuuttajien näkökulmia ja elettyjä kokemuksia.”

Yksi selkeä tutkimusaukko suomalaisessa ikääntymisen ja muuttoliikkeiden tutkimuksessa on edelleen pakkomuuton kokeneet ikäihmiset ja pakolaistaustaisten ikääntyminen Suomessa. Pakkomuuttoa käsittelevässä kansainvälisessä tutkimuksessa on keskitytty maanpaossa elämiseen ja elämänkulkuun yleensä sekä erityisesti ikääntyneisiin pakolaisiin, jotka ovat joutuneet jättämään kotimaansa. Ikääntyneitä pakolaisia käsittelevässä katsausluvussa Blozman (2014) on huomauttanut, että vaikka ikääntyneitä maahanmuuttajia koskeva tutkimus on yleisesti ottaen laajentunut, ikääntyneitä pakolaisia koskevaa tutkimusta on edelleen vähän. Lisäksi käytössämme on enemmän tutkimusta niistä, jotka ovat vanhentuneet maanpaossa, kuin niistä, jotka olivat seniori-iässä joutuessaan pakolaisiksi. Uudemmassa kirjallisuudessa korostetaan edelleen, kuinka vähän tutkimusta on tehty ikääntyneistä pakolaisista verrattuna lapsiin ja työikäisiin (Clark-Kazak 2024). Alan tutkimus on lisäksi keskittynyt pitkälti globaaliin pohjoiseen, jättäen pakolaisia eniten vastaanottaneet alueet globaalissa etelässä tutkimuksen varjoon (Horn & Fokkema 2025).

Tässä tutkimukseen perustuvassa teema-artikkelissa käsittelemme erityisesti pakkomuuton kokeneiden ikäihmisten tilannetta, jota me molemmat tutkimme osana käynnissä olevia hankkeitamme. Kirjoitamme pääosin pakolaistaustaisista senioreista, jättäen tämän tekstin ulkopuolelle maan sisällä kotinsa jättäneet seniorit ja tilapäisen suojelustuksen saaneet ukrainalaiset ikäihmiset. Pääosa tekstistämme perustuu olemassa olevan tutkimus-

kirjallisuuden reflektointiin, mutta avaamme myös tietopyynnön kautta saamiimme Maahanmuuttoviraston tilastoja vuosilta 2015–2025 koskien yli 50-vuotiaiden kansainvälistä suojelua, pysyvää oleskelulupaa ja kansalaisuutta (Maahanmuuttovirasto 2026). Tämän kuvailevan tilastokatsauksen ja siihen liittyvän lakimuutosten analyysin tarkoituksena on tuoda ilmi oleskeluoikeuden ja pysyvien ratkaisujen merkitystä ikääntyneiden parissa.

Pakolaistaustaiset seniorit – mitä heistä tiedetään?

Horn ja Fokkema (2025) muistuttavat hiljattain julkaistun teemanumeron johdantoartikkelissaan siitä, että senioripakolaisten uniikkeja arkielämän haasteita ei tule ohittaa, vaikka osa heidän haasteistaan onkin samanlaisia kuin muillakin ikääntyvillä yleisesti (esim. ikääntymiseen liittyvät sairaudet ja vähentynyt liikkuminen) tai ikääntyvillä maahanmuuttajilla (esim. kielitaitoon liittyvät ongelmat). Heidän mukaansa pakolaistaustaiset seniorit saattavat esimerkiksi kärsiä muita enemmän surusta, joka liittyy kotimaasta pakenemiseen ja sitä kautta kenties elinikäisten sosiaalisten suhteiden ja tuttujen ympäristöjen vaihtumiseen täysin uudenlaiseen kontekstiin. Lisäksi kokemukset pakkomuutosta, konfliktista ja taloudellisesta epävarmuudesta saattavat Hornin ja Fokkeman (2025) mukaan aikaistaa ikääntymisen fyysisiä ja sosiaalisia vaikutuksia.

Toisaalta pakolaistaustaisilla ikäihmisillä on usein arvokasta elämäkokemusta ja resilienssiä, jotka voivat olla hyödyksi heille itselleen ja lähipiirilleen (Horn & Fokkema 2025). Osa heistä on saattanut elää pakolaisuudessa tai maahanmuuttajina jo aiemmin nuoruudessaan tai keski-ikässä. Lisäsi heistä monella elää sukulaisia ja ystäviä eri puolilla maailmaa lähtömaidensa diasporissa. Näiden kokemusten kautta pakolaistaustaisilla senioreilla voi olla laajoja ja vahvoja ylikansallisia sosiaalisia verkostoja ja yhteisöllisiä siteitä.

Uusissa asuinyhteisöissä heillä voi myös olla edelleen merkittävä rooli yhteisön vanhimpina edustajina ja he voivat nauttia nuorempien kunnioitusta. Toisaalta pakkomuutto muuttaa usein sekä perheen ja suvun sukupolvi ja sukupuolisuhteita että yhteisöjen rakennetta ja dynamiikkaa. Elämäntilanteen ja sukupolvien välisiin suhteisiin linkittyvät lähestymistavat ovatkin arvokkaita ikääntyneiden pakolaisten tutkimuksessa (Bolzman 2014; Clark-Kazak 2024). Clark-Kazak (2024: 1–2) on myös kirjoittanut sosiaalisen iän lähestymistavan puolesta, jossa tunnustetaan, että ”ikäntymisprosessi on sekä biologinen tosiasia että sosiaalisesti rakentunut ilmiö tiettyinä aikoina

Tutkimuksessa on analyttisesti tärkeää erottaa kaksi pakolaisryhmää, kun puhutaan senioripakolaisista: he, jotka pakenivat toiseen maahan nuorina tai keski-ikässä ja vanhenivat siellä, sekä heidät, jotka joutuivat jättämään kotimaansa ollessaan jo seniori-ikäisiä.

ja tietyissä paikoissa.” Hänen mukaansa (2024: 2) sosiaalinen ikä viittaa paikallisiin, sosiaalisiin merkityksiin ja rooleihin, jotka liitetään elämäntilanteen eri vaiheisiin. Se sisältää myös sukupolvien välisiin suhteisiin upotetut valtasuhteet.

Tutkimuksessa on analyttisesti tärkeää erottaa kaksi pakolaisryhmää, kun puhutaan senioripakolaisista: he, jotka pakenivat toiseen maahan nuorina tai keski-ikässä ja vanhenivat siellä, sekä heidät, jotka joutuivat jättämään kotimaansa ollessaan jo seniori-ikäisiä (Bolzman 2014; Horn & Fokkema 2025). He, jotka ovat paenneet iäkkäinä, kohtaavat usein erityisiä haasteita. Muuttoajan lisäksi se, millaisia maahanmuuttokanavia pitkin he ovat saapuneet esimerkiksi Eurooppaan tai Suomeen, on merkittävää. Kiintiöpakolaisina tai perheen yhdistämisen kautta saapuneet ovat voineet aloittaa virallisen kotoutumispolun nopeasti, mutta osalla seniori-ikäisistä turvapaikanhakijoista on saattanut kestää vuosia saada kansainvälistä suojelua. Ikäihmisiä voi olla myös paperittomana ja heidän asemansa virallistaminen voi olla vaikeaa. Näin he ovat joutuneet elämään mahdollisesti jopa vuosia palautusuhan alla, mikä voi edelleen heikentää heidän terveydentilaansa ja kotoutumista.

Tärkeitä tutkimusteemoja koskien ikääntyviä pakolaisia ovat esimerkiksi sosio-ekonominen asema (myös elämän loppuvaiheessa), perheen tuki, sosiaalinen eristäytyminen ja yksinäisyys sekä sosiaaliset roolit ja identiteetit (Horn & Fokkema 2025). Useat teemoista linkittyvät tavalla tai toisella kuulumisen ja kotoutumisen kysymyksiin. Kriittisen integraatiotutkimuksen kirjallisuudessa onkin tuotu esiin se, että ikääntymistä on käsitelty pääasiassa kotoutumista koskevien poliittisten keskustelujen yhteydessä. Näissä poliittisissa keskusteluissa ikääntyneitä pakolaisia pidetään usein ryhmänä, jonka kuulumisen uuteen yhteiskuntaan asetetaan kyseenalaiseksi. Sama pätee myös kotona pysyviin maahanmuuttajavanhempiin (Chan & Sundbäck 2025).

Kriittisten integraatiotutkimusten tavoitteena on kyseenalaistaa kotoutumista koskeva poliittikakeskeinen lähestymistapa ja pyrkiä pohtimaan integraation käsitettä uudelleen tai löytämään sille vaihtoehtoisia käsitteitä. Esimerkiksi Asikainen (2024) ehdottaa vanhempia venäläisiä maahanmuuttajia koskevan tutkimuksensa perusteella, että integraatio tulisi ymmärtää arkipäiväisinä, jopa ”leikkisinä”, käytäntöinä. Lisäksi ikäihmiset voivat merkittäväällä tavalla edesauttaa esimerkiksi lastensa työssäkäyntiä ja sitä kautta työmarkkinoille integroitumista, esimerkiksi ottamalla aktiivista roolia lastenlasten hoidosta. Näiden politiikan ja yhteiskunnallisen keskustelun valtavirrasta poikkeavien tulkintojen ja toimintojen sivuuttaminen voi johtaa

siihen, että ikääntyvien moninaisia kuulumisen vaihteita ei tunnusteta osana kotoutumisen, osallisuuden ja kuulumisen keskusteluita. Siksi integraatiota on tarpeen pohtia uudelleen, esimerkiksi sosiaalisen iän käsitteen kautta, sillä se ”korostaa ikääntymiselle annettua sosiaalista merkitystä” (Clark-Kazak 2024: 56).

Pysyvien ratkaisujen löytäminen senioripakolaisten kohdalla

50 vuoden ikä katsotaan keski-ikäiseksi monissa maissa, joissa elinajanodote on korkea, ja siksi voi herättää kritiikkiä, kun yli 50-vuotiaita otetaan mukaan ikääntyneitä koskevaan tutkimukseen (Berg ym. 2026). Pakolaisalan tutkimuksessa, joihin myös omat tutkimushankkeemme liittyvät, otetaan kuitenkin usein huomioon ikääntyneiden pakolaisten kotimaissaan alhaisemmat elinajanodotteet (Dattani ym. 2025; UNHCR 2025). Vielä tärkeämpää on kuitenkin se, että korostamme konfliktien ja sotatraumojen vaikutusta ikääntymis- ja sopeutumisprosesseihin. Uuteen vastaanottavaan maahan sopeutuminen voi olla stressaava prosessi, joka vaikuttaa terveydentilan heikkenemiseen varhaisemmassa vaiheessa verrattuna valtaväestöön (Al-Hamad ym. 2025; Berg ym. 2026; Kirmayer ym. 2011; Nielsen & Krasnik 2010). Muita tekijöitä voivat olla myös lisääntynyt stressiriski, joka johtuu fyysisistä, henkisistä, emotionaalisista ja sosiaalisista kokemuksista, joita pakolaiset saattavat kokea (Hartland ym. 2025). Tiukat turvapaikkapolitiikat voivat myös lisätä haavoittuvuutta (Mackenzie 2014). Nämä seikat huomioon ottaen ei ole harvinaista, että 50-vuotiaat ja sitä vanhemmat henkilöt otetaan mukaan tutkimuksiin, joissa käsitellään ikääntyneiden pakolaisten elettyjä kokemuksia (Berg ym. 2026; Mölsä ym. 2017, 2019; Shin ym. 2022; Wrede ym. 2020).

Vuosina 2015–2025 eli 10 vuoden aikana Suomesta on hakenut turvapaikkaa 3 526 yli 50-vuotiaasta henkilöä. Heistä noin kolmannes on saanut myönteisen päätöksen hakemukseensa (Maahanmuuttovirasto 2026). Merkittävä osa heistä ei ole siten saanut turvapaikkaa eikä ole välttämättä siten voinut jäädä maahan. Pysyvä oleskelulupa on usein seuraava askel oleskeluluvan saamisen jälkeen kohti Suomen kansalaisuutta. Vuosien 2015–2025 aikana Suomesta on hakenut pysyvää oleskelulupaa kansainvälisen suojelun perusteella 1 653 henkilöä. Heistä valtaosa, jopa 95 %, on saanut kyseisen oleskeluluvan. Kansalaisuuden saamisessa näyttää kuitenkin olevan enemmän haasteita ikäihmisen kohdalla. Vuosien 2015–2025 aikana kansalaisuutta on hakenut 2 226 ihmistä, joilla on pakolaisasema Suomessa. Heistä noin 68

% on saanut kansalaisuuden, mutta jopa 32 % on jäänyt ilman sitä.

Tulevina vuosina on kuitenkin todennäköistä, että pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden saaminen tulee lakimuutoksista johtuen vaikeutumaan kaikille, myös senioripakolaisille. Vaikka maahanmuuttajat voivat hakea Suomen kansalaisuutta kansalaisuuslain 359/2003 13 §:n nojalla, jos he täyttävät tietyt kriteerit, kuten riittävän pitkän oleskelun maassa ja riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon, vanhempien pakolaisten erityisolosuhteet, jotka liittyvät heidän pakkomuuttoonsa iäkkäämpänä, voivat estää heitä täyttämästä näitä vaatimuksia. Esimerkiksi korkea ikä sekä konfliktista ja pakkomuuttamisesta johtuvat aiemmat kokemukset voivat vaikuttaa heidän terveyteensä ja kyynsä oppia suomea tai ruotsia (Berg ym. 2026). Yli 65-vuotiaiden kohdalla on tiettyjä poikkeuksia esimerkiksi kieli-, toimeentulo- ja työhistoriavaatimusten osalta koskien pysyvää oleskelulupaa ja Suomen kansalaisuutta. Suomeenkin kaavailtu kansalaisuuskoee ei todennäköisesti koskisi yli 65-vuotiaita. Koska ikääntyvät voidaan kuitenkin nähdä yli 65-vuotiaita laajempaan ryhmään – esimerkiksi jo 50 ikävuodesta alkaen – vaikuttavat nämä ulkomaalaislain tiukennukset laajamittaisemmin myös ikääntyvien pakolaisten mahdollisuuksiin saada Suomen kansalaisuus.

Lisäksi Suomen hallitus on muuttanut kansalaisuuslakia (laki kansalaisuuslain muuttamisesta 474/2024, 13 §) pidentääkseen Suomen kansalaisuuden saamisen edellyttämää oleskeluaikaa joissakin tapauksissa kahdeksaan vuoteen. Muutosten myötä oleskeluajan laskeminen alkaa vasta oleskeluoikeuden saamisen jälkeen, toisin kuin aiemmin, jolloin asumisaika alkoi turvapaikanhakijoiden kohdalla maahantulopäivästä (Kansalaisuuslain muutoslaki 327/2009, 15 §). Uudet muutokset (HE 27/2024) tulevat todennäköisesti sulkemaan merkittävästi vanhemmat pakolaiset pois Suomen kansalaisuuden piiristä, mikä johtaa taas pitkittyneeseen epävakauteen, turvattuuteen, kuulumattomuuteen, huoleen, heikentyneeseen henkiseen hyvinvointiin ja syrjäytymiseen yhteiskunnasta (Berg ym. 2026).

Lisäksi Suomi on ottanut jo aiemmin käyttöön tiukkoja toimenpiteitä henkilöllisyyden todentamiseksi kansalaisuushakemuksia käsiteltäessä (Laki kansalaisuuslain muuttamisesta 579/2011, 6 §) ja näitä on edelleen tiukennettu viime vuonna. Pakkomuuttoon liittyvien olosuhteiden vuoksi, joissa ihmiset joutuvat lähtemään kodeistaan, sekä turvallisuuteen johtavien reittien takia, he voivat jäädä ilman henkilöllisyydistuksia (Manby 2016). Tällaiset tilanteet voivat johtaa siihen, että haavoittuvat ryhmät, kuten iäkkäät pakolaiset, jäävät pit-

Koska ikääntyvät voidaan kuitenkin nähdä yli 65-vuotiaita laajempaan ryhmään – esimerkiksi jo 50 ikävuodesta alkaen – vaikuttavat nämä ulkomaalaislain tiukennukset laajamittaisemmin myös ikääntyvien pakolaisten mahdollisuuksiin saada Suomen kansalaisuus.

käaikaisesti tai lopullisesti ilman kansalaisuutta ja siihen liittyviä oikeuksia. Ikäinstituutin (Kaartinen, Rappe & Rajaniemi 2025: 34) raportissa onkin kuvattu vieraskielisten ikäihmisten kokemuksia Suomen kansalaisuuden saamisen haasteista:

Kansalaisuuden saamisen ehtona oleva kielitaitovaatimus koettiin kohtuuttomaksi iäkkäänä maahan tulleita kohtaan. Kansalaisuuden puuttuminen tilanteessa, jossa henkilö on ollut vuosikymmeniä maassa, tehnyt töitä ja maksanut veroja, tuottanut alemmuudentunteita. Epävarma maailmantilanne lisäsi kansalaisuuden puutteesta aiheutuvia pelkoja maastakarkoituksesta ja vaikeutti matkustamista muissa maissa asuvien perheenjäsenten tai sukulaisten luokse.

Kuitenkin vastaanottaneen maan kansalaisuus on yksi tärkeimmistä pakolaisuuden kestävästä ratkaisumalleista ja sitä tulee jatkossakin pitää kiinni kaikkien – myös senioripakolaisten – osalta.

Paikoillaan vanheneminen ja pakkomuutto

Suomi on ottanut käyttöön niin sanotun paikoillaan vanhenemisen politiikkatavoitteen (engl. *ageing in place*), jossa tarkoituksena on priorisoida omassa kodissa ikääntymistä. Vaikka monelle ikääntyneelle oma koti voi olla paras ja toivotuin paikka asua, toisille kodista voi kuitenkin kehittyä eristäytyneisyyden ja yksinäisyyden paikka, esimerkiksi liikkumisvaikeuksien takia (Luoma-Halkola 2025). Tämä asuinympäristön pysyvyys -periaate kannustaa siis ihmisiä halutessaan asumaan tutussa asuinympäristössään toimintakyvyn muutoksista huolimatta, niin pitkään kuin mahdollista. Mutta miten voimme ymmärtää tämän periaatteen suhteessa pakkomuuttoon ja etenkin kansainväliseen pakolaisuuteen? Mitä, jos ikääntynyt ihminen joutuu jättämään kotinsa ja kotimaansa pakon edessä? Miten tällainen kokemus ja elämänvaihe kenties muuttaa hänen ymmärrystään ja merkitystään kodista?

Teoksessaan *Aging in and out of place*, Clark-Kazak (2024) purkaa paikan, tilan ja sosiaalisen iän merkityksiä osana pakkomuuttoa. Hänen teoksensa on siten oiva avaus paikoillaan vanhenemisen periaatteen uudelleen ajatteluun – myös teoreettisesti – jota haluamme tässä lähteä pohittamaan nojaten omiin käynnissä oleviin tutkimushankkeisiimme senioripakolaisten kanssa.

Ensimmäinen huomio kiinnittyy ajatukseen siitä, että muutto ei ole kaikille ikäihmisille edes

mahdollista, vaikka se voisi olla ainut mahdollisuus päästä turvaan, eli heidän paikallaan pysyminen, esimerkiksi kriisialueilla tai ilmastonmuutoksen seurauksena, ei välttämättä ole vapaaehtoista. Toisaalta pakkomuutto ei myöskään ole valtaosalle ikäihmisistä helppo päätös, koska se rikkoo paikkaan ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä, usein pitkäaikaisia siteitä. Lisäksi itse pakomatka saattaa olla raskas ja se, saako ikääntyvä ihminen jäädä uuteen maahan, voi olla epävarmaa ulkomaalaislain tiukan tulkinnan takia. Mielenkiintoista onkin pohtia, voisiko korkeaa ikää tulkita ”tiettyyn sosiaaliseen ryhmään” kuulumisena ja siten vainon syynä (Gammeltoft-Hansen 2025).

Uuteen paikkaan ja yhteiskuntaan kiinnittyminen voi viedä senioripakolaisilta aikaa, jonka kestosta ei ole varmuutta. Tähän linkittyikin ajatus siitä, miten pakolaisuus (ei-valittuna elämäntilanteena ja usein kriisinä) voisi tulla kestävällä tavalla päätökseen. Kenties pakolaisuuden ratkaisut ja aito päätyminen ovatkin ei vain aikaan ja paikkaan sidottuja, vaan myös pakolaisen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, kuten ikään, linkittyviä. Se, kekeko nuorena tai työiässä pakolaisena Suomeen saapunut ihminen enää itsensä pakolaiseksi seniori-iässä on huomionarvoinen kysymys, johon liittyy myös valtasuhteita siitä kuka määrittää, miten toiset ihmiset nähdään ja kategorisoidaan.

Elämän loppuvaiheen toiveiden ja haasteiden tutkiminen pakolaisuudessa elävien osalta on tärkeää, jotta osaamme ottaa huomioon heidän ainutlaatuiset elämäntilanteensa, jossa he usein elävät vahvasti yllirajaista elämää vanhan ja uuden kotimaan välissä. Se, minne pakkomuuton kokenut ihminen toivoo voivansa tulla haudatuksi, kertoo yhtäältä hänen kuulumattomuuden tunteestaan, mutta toisaalta päätökseen voi liittyä paljon perheeseen, kulttuuriin ja lainsäädäntöön linkittyviä seikkoja, jotka vaikuttavat heidän ratkaisuihinsa (Sakti 2025).

Johtopäätökset

Suomessa on toistaiseksi tehty vähän pakolaistaustaisia ikäihmisiä koskevaa tutkimusta. Eriytyinen tarve on tietää lisää EU:n ulkopuolelta tulleiden seniorien elämästä ja heidän omista kokemuksistaan (KC, Clarke & Seppänen 2023). Alan kansainvälinen tutkimus on toistaiseksi keskittynyt pitkälti kohderyhmän haavoittuvuuteen, ja haasteisiin mikä on johtanut siihen, että saatamme korostaa liikaa pakolaistaustaisten seniorien riippuvuuteen yhteiskunnan palveluista. Tähän liittyen Suomessa käydään parhaillaan poliittisesti latautunutta keskustelua siitä, tulisiko Suomen rajoittaa maahanmuuttajataustaisten eläkettä. Rönkkö (2026) muistuttaa kuitenkin siitä, että ulkomaalais-

taustaiset ikääntyneet ovat jo nyt yliedustettuina köyhyystilastoissa.

Rakenteellisen rasismien ja ikäryhjäntien vai-
kutuksia pakolaistaustaisten seniorien elämään
tuleekin tutkia jatkossa aiempaa enemmän. Toi-
saalta tiedämme tutkimuksen valossa vielä liian
vähän pakolaistaustaisten seniorien voimavaroista,
elämäkokemuksista ja taidoista. Hornin ja Fok-
keman (2025) mukaan tulevaisuuden tutkimus-
teemoina tulisi olla esimerkiksi se, miten he rak-
entavat elämäänsä uudessa maassa, sopeutuvat
ikäntymisen ja pakkomuuton tuomiin muutoksiin
sekä miten he voivat edesauttaa nuorempia suku-
polvia ja luoda yhteisöllistä koheesiota. Suomen
kontekstissa Maahanmuuttoviraston ikäihmisiä
koskevien päätösten analysoiminen on lisäksi yksi
tärkeä tutkimusaihe ja toivomme voivammekin
jatkaa teeman parissa jo lähitulevaisuudessa.

Tutkimuksellisesti ja yhteiskunnallisesti onkin
tärkeää ottaa huomioon jokaisen pakolaisuutta
kokeneen seniorin elämänhistoria ja -tilanne,
mutta myös laajemmat yhteiskunnan rakenteet
ja asenneilmapiiri (Horn & Fokkema 2025), jotka
vaikuttavat heidän mahdollisuuksiinsa aidosti rak-
entaa kestävä elämän loppuvaihetta uudessa
kotimaassaan – toiveidensa mukaisesti ”paikallaan
pysyen” tai ylijärjestyksellä. Alan monitieteellinen tutki-
mus voikin tuoda uusia avauksia näihin kysymyk-

siin. Esimerkiksi maantieteellisen gerontologian
(Luoma-Halkola 2025) tai ikääntymisen maantie-
teen (Sampaio, King & Walsh 2018) teoreettiset
ja menetelmälliset tulokset linkitettyinä pakko-
muuttotutkimuksen lähtökohtiin voi tuoda uusia
tutkimuksellisia oivalluksia.

Lähdeluettelo

- Al-Hamad, Areej, Yasin. M. Yasin, Lujain Yasin, Andy Zhang & Sarah Ahmed (2025). Ambiguous Loss Among Aging Migrants: A Concept Analysis- and Nursing Care-Oriented Model. *Healthcare*, 13 (20), 2606. doi: 0.3390/healthcare13202606
- Asikainen, Anastasia (2023). 'Playing with Integration: Understanding the Lived Experiences of Older Migrants'. Zeinab Karimi, Johanna Ennser-Kananen, Sepideh Sadatizarrini, Maria Petäjäniemi, Ilkholm Khalimzoda & Ameeran Masoud (eds.), *Rethinking Integration: Challenging Oppressive Practices and Pointing to Ways Forward*. Turku: Migration Institute of Finland, 35–52.
- Bastia, Tanja, Aija Lulle & Russell King (2022). Migration and Development: The Overlooked Roles of Older People and Ageing. *Progress in Human Geography*, 46 (4), 1009–1027. <https://doi.org/10.1177/03091325221090535>
- Berg, Alex, Mervi Issakainen, Kaijus Ervasti, Tero Montonen, Eino Solje & Anna Mäki-Petäjä-Leinonen (2026). Access to Justice: An Empirical Study on the Lived Experiences of Older Immigrants in Finland. *Retfærd*, 49 (1), 4–23. doi: 10.18261/ret.49.1.2
- Bolzman, Claudio. (2014). Older refugees. Elena Fiddian-Qasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long & Nando Sigona (eds.), *The Oxford Handbook of Refugee & Forced*

Migration Studies. Oxford: Oxford University Press, 409–419.

- Catriona, Mackenzie (2014). The Importance of Relational Autonomy and Capabilities for an Ethics of Vulnerability. Mackenzie Catriona, Wendy Rogers & Susan Dodds (eds.), *Vulnerability: New Essays in Ethics and Feminist Philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 33–59.
- Chan, Lily & Liselott Sundbäck (2025). *Trust as a Bridge: Strengthening Institutional Encounters in Welfare Services to Support Migrant Stay-at-Home Mothers*. Mobile Futures policy brief, Åbo Akademi University. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025092297208>. Luettu 26.3.2026.
- Clark-Kazak, Christina (2024). *Aging in and out of Place. Lived Experiences of Forced Migration Across the Life Course*. Lived Places Publishing: New York.
- Dattani, Saloni, Lucas Rodés-Guirao, Hannah Ritchie, Esteban Ortiz-Ospina & Max Roser (2023). Life Expectancy. Saatavilla: <https://ourworldindata.org/life-expectancy>. Luettu 8.4.2026.
- Gammeltoft-Hansen, Thomas (2025). Oral Presentation in 'Older Persons and Crises: Rights and Challenges' Conference, University of Helsinki, 20.-21.3.2025.
- Hartland, Tess, Tanja Bastia, Tine Buffel & Patty Doran (2025). Ageing in Precarity: Refugee and Asylum Seeker Experiences of Housing and Home in Later Life. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2025.2584348>
- Horn, Vincent & Tineke Fokkema (2025) Editors' Introduction – Older Refugees: Who Are They and How Are They Faring? *Journal of Refugee Studies*, 38 (1), 1–15. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaf017>
- Kaartinen, Jaakko, Erja Rappe & Jere Rajaniemi (2025). Turvallinen vanhuus kaikille? – Väestötutkimus moninaisesta ikääntymisestä ja koetusta turvallisuudesta. Helsinki: Ikäinstituutti. Saatavilla: <https://www.ikainstituutti.fi/tuote/turvallinen-vanhuus-kaikille-raportti/>. Luettu 8.4.2026.
- KC, Smarika, Kris Clarke & Marjaana Seppänen (2023). A Scoping Review on Ageing Migrants in Finland Through the Lens of Intersectionality and Vulnerability. *Nordic Journal of Migration Research*, 13 (3), 1–18. doi: 10.33134/njmr.561
- Kirmayer, Laurence, Lavanya Narasiah, Marie Munoz, Meb Rashid, Andrew G. Ryder, Jaswant Guzder, Ghayda Hassan, Cecile Rousseau & Kevin Pottie (2011). Common Mental Health Problems in Immigrants and Refugees: General Approach in Primary Care. *Canadian Medical Association Journal*, 183 (12), E959–E967. doi: 10.1503/cmaj.090292
- Luoma-Halkola, Henna (2025). *Ageing in Place. Older Adults' Views of Their Everyday (Im)Mobilities*. PhD thesis.

Faculty of Social Sciences: Tampere University. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/226319>

- Maahanmuuttovirasto (2026). Tilastonpyyntö yli 50-vuotiaiden kansainvälisen suojelun, pysyvän oleskeluvan ja Suomen kansalaisuuden hakemuksista ja päätöksistä.
- Manby, Bronwen (2016). *Identification in the Context of Forced Displacement*. Identification for Development (ID4D). Washington: World Bank Group. Saatavilla: <https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/105604>. Luettu 8.4.2026.
- Mölsä, Mulki, Saija Kuittinen, Marja Tiilikainen, Marja-Liisa Honkasalo & Raija-Leena Punamäki (2017). Mental Health among Older Refugees: The Role of Trauma, Discrimination, and Religiousness. *Aging & Mental Health*, 21 (8), 829–837. doi: 10.1080/13607863.2016.1165183
- Mölsä, Mulki, Marja Tiilikainen & Raija-Leena Punamäki (2019). Usage of Healthcare Services and Preference for Mental Healthcare among Older Somali Immigrants in Finland. *Ethnicity & Health*, 24 (6), 607–622. doi: 10.1080/13557858.2017.1346182
- Nielsen, Signe Smith & Allan Krasnik (2010). Poorer Self-perceived Health Among Migrants and Ethnic Minorities versus the Majority Population in Europe: A Systematic Review. *International Journal of Public Health*, 55 (5), 357–371. doi: 10.1007/s00038-010-0145-4
- Rönkkö, Eva (2026) Suomen julkisen talouden ongelmia ei voi sysätä ulkomaalaistaustaisten takuueläkeläisten kontolle. Näkökulma. Eläkeläinen-lehti. Saatavilla: <https://elakelaiset.fi/lehtiartikkelit/suomen-julkisen-talouden-ongelmia-ei-voi-sysata-ulkomaalaistaustaisten-takuuelakelaisten-kontolle/>. Luettu 1.4.2026.
- Sakti, Victoria Kumala (2025) Older Refugees Perspectives on Death, Remembrance, and Burial: The East Timorese in Indonesia. *Journal of Refugee Studies*, 38 (1), 66–79. <https://doi.org/10.1093/jrs/fead010>
- Sampaio, Dora, Russell King & Katie Walsh (2018). Geographies of the Ageing–Migration Nexus: An Introduction. *Area*, 50, 440–443.
- Shin, Young-Kyu, Veera Koskinen, Anne Kouvonen, Teemu Kempainen, Antero Olakivi, Sirpa Wrede & Laura Kempainen (2022). Digital Information Technology Use and Transnational Healthcare: A Population-Based Study on Older Russian-Speaking Migrants in Finland. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 24 (1), 125–135. doi: 10.1007/s10903-021-01301-9
- UNHCR (2025). *Older Persons*. Geneva: UNHCR. Saatavilla: <https://emergency.unhcr.org/protection/persons-risk/older-persons>. Luettu 8.4.2026.
- Wrede, Sirpa, Marja Tiilikainen & Päivi Vartiainen (2020). Moninaistuva väestö ja ikääntyminen. *Gerontologia*, 34 (4), 354–358. doi: 10.23989/gerontologia.99603

Kuva: Freepik.com.

